

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KEREITE YA 12

SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA PELE (FAL)

PAMPIRI YA BOBEDI (P2)

PUDUNGWANA 2017

MEMORANDAMO

MATSHWAO: 70

Memorandamo ona o na le maqephe a 14.

KAROLO YA A: PADI/NOBELE**POTSO YA 1: MAHLALE A KOPANE LEKWA – DN Katsie**

- 1.1 Mabitleng. ✓ (1)
- 1.2 E ne e le ho ya qhekanyetsa Mofumahadi Ramoroko hore ba fumane tjhelete. ✓ (1)
- 1.3
  - O ne a emetse hore Mananyetsa a tlo mo ntsha ka lebitleng. ✓
  - O ne a emetse hore ho be ngwese pele a ka tswa.**E le NNGWE feela.** (1)
- 1.4 Pula ena e nang e ile ya etsa hore ho be bonolo hore dieta tsa Mananyetsa di siye mohlala. Sena sa thusa Sekgukguni ho sala mehlala eo ho fihlela a mo fumana le hona ho fumana tjhelete eo. ✓ (1)
- 1.5
  - O ne a batla hore le mo tjhabele a le hole hobane o ne a baleha hore haeba ho ka fumanwa hore ha se ngaka ya nnete, a se fumanwe a ntse a le haufi.
  - O ne a batla hore haeba Sekgukgune a ka tshwana a tswa ka lebitleng, a se ke a mo fumana motseng.**E le NNGWE feela.** (1)
- 1.6 Ha a fihla kgetlo la pele, ba ne ba mmelaela ba bona eka ke setlokotsebe athe ha ho kgutlwa mabitleng, ba ne ba se ba kgodisehile hore ha se senokwane kahoo ba ile ba mo fa kamohelo e mofuthu. ✓✓ (2)
- 1.7
  - Ho re senolela hore Sekgukguni ke mophetwa ya sedi, ya nang le ponelopele hobane ha a ne a ka robala ka hara motse o ne a ka nna a tshosa Mananyetsa. ✓✓
  - Ho re senolela hore ke motho ya nang le mamello hobane o ile a mamella ho fihlela ho hwalla hore a kene motseng.**E le NNGWE feela.** (2)
- 1.8
  - Boipuiso bona bo re hlahisetsa boikemisetso ba Mananyetsa ba hore a ke ke a arolela Sekgukguni tjhelete. ✓✓
  - Bo re totobaletsa hore Mananyetsa ha se motho ya tshepahalang hobane o se a kwenehela tshepisano ya bona le Sekgukguni.
  - Bo re tjobela pele ka se ka lebellwang hore se tla etsahala. (2)
- 1.9 Mafosi, hobane Mananyetsa ke mophetwa ya ntlhanngwe eo re bontshwang lehlakore le le leng feela la hae la bokgopo, re mmone a shapakaka Sekgukguni ntle le qenehelo borokgong, re mmone hape a siya Sekgukgune ka lebitleng. ✓✓ (2)
- 1.10
  - Ke ya mahaeng hobane mongodi o bua ka mmila o lehlabathe oo Mananyetsa a neng a tsamaya ka wona. ✓✓
  - Ho thwe Sekgukguni o ile a botha naheng, thokwana le motse, empa mehleng ya kajeno motho a ke ke a nnetefatsa tshireletseho ya hae ka ho robala naheng.
  - Ke ya mahaeng hobane ho buuwa ka letona le neng le feleheditse Mananyetsa.**E le nngwe feela.** (2)

- 1.11 Ketsahalo ya ho qhekanyetsa mofumahadi e ntsheditse kgohlano pele kaha ka mora hore ba fumane tjhelete, mophetwa ka mong o ne a batla hore e be ya hae a le mong. Ke ka hoo e reng ha ba e arolelana kgohlano e felang, mme le pale e fela. ✓✓ (2)
- 1.12 Tumelo ya batho ba Ha Ramoroko ya ho dumela hore bafu ba ka bua, e ile ya nnetefatsa hore Mananyetsa o fumana tjhelete eo a neng a e lebelletse. Tjhelete eo e rarantse diketsahalo hobane Mananyetsa o ile a etsa qeto ya ho baleha ka yona a sa nehe Sekgukguni karolo ya hae. ✓✓ (2)
- 1.13 Ho ya ka pale ena, mongodi o bonahala a kgothalletsa boqhekanyetsi ✓ hobane boqhekanyetsi boo baphetwa ba bo entseng lapeng la morena Ramoroko, bo ba phedisitse ba se ke ba fumana kotlo. ✓✓ (3)
- 1.14 1.14.1 Mananyetsa. ✓ (1)
- 1.14.2 O ne a nwele jwala/O ne a tauwe. ✓ (1)
- 1.14.3 O ne a tswa baahisaneng ba hae moo a neng a robetse teng. ✓ (1)
- 1.15 Karaburetso e nthusa ho utlwisisa hore Mananyetsa o ne a robetse hona hoo a neng a sitwa ho ka utlwa se neng se ka etsahala ho yena ka nako eo. ✓✓ (2)
- 1.16 Ho ntsheditse pale pele ka tsela ya hore o ile a fihla a nka tjhelete eo Mananyetsa a neng a se a nahana hore ke ya hae, ketsahalo ena e ile ya qosa Mananyetsa hore a ilo mmatla a tsebe ho fumana tjhelete eo. ✓✓
Ho elwe hloko dikarabo tsa baithuti. (2)
- 1.17 E dumellana le yona ka hore motho eo mohatsa Mananyetsa a neng a nahana hore ke moeti (Sekgukguni) ya se nang molato, o ile a kena ka tlung a utswa mokotla wa tjhelete nakong eo mohatsa Mananyetsa a neng a ilo mmatlela mahleu. ✓✓ (2)
- 1.18 • Ke hobane mongodi o ne a batla ho ntshetsa pale pele ka ho hodisa kgohlano e dipakeng tsa baphetwa. ✓✓
• Ke hobane mongodi o ne a batla ho hodisa tebello/teketliso/phanyeho ya babadi ho fihlella qetellong moo sehlohlolo se fihlellwang teng.
E le nngwe feela. (2)
- 1.19 Ha o a amoheleha hobane ke tlolo ya molao ho nkela batho ding tsa bona/ho qhekanyetsa batho. ✓✓ (2)

[35]

POTSO YA 2: BOSWEU BA LEHLWA – Sello Moroe

- 2.1 Ke bosiyi ba Tshiu sekolong sa Letsumahole. ✓ (1)
- 2.2 Ke hobane nako e kgolo le e nyane ba ne ba dula ba le mmoho. ✓ (1)
- 2.3 Ke poulelo eo a neng a na le yona ka moradi wa hae, mme a sa rate ha a ka senyetswa nako ka marato a masawana. ✓ (1)
- 2.4 O ne a le tjhankaneng/teronkong. ✓ (1)
- 2.5
- Ba le babedi ba ne ba rata thuto. ✓
  - Bobedi ba bona ba ne ba le bohlale. ✓
  - Ba ne ba hlompha.
- Tse pedi feela.** (2)
- 2.6 Ke kgohlano ya ka ntle hobane seo se ne se ka etsa hore Lerato le Dineo ba qabane ka lebaka la ho tseka Hlomi. ✓✓ (2)
- 2.7
- Diketso tsa baphetwa. ✓
  - Dipuo tsa baphetwa.
- E le nngwe feela.** (1)
- 2.8 E dumellana le ketsahalo ya Hlomi ya ho nyala Dineo, eo a neng a ntse a sa mo rate. ✓✓ (2)
- 2.9 Mehla ya sekwalekwale ✓ hobane ntate wa Lerato o ne a lokollotse/amohetse taba ya hore Hlomi a etele moradi wa hae leha a ne a se a hlokometse se nkang sebaka mahareng a bona. ✓ (2)
- 2.10 Mafosi hobane Hlomi o ile a nna a tswela pele ho hlompha ke ka hoo le ba lelapa labo Lerato ba neng ba mo utlwisisa le ho se kgathatswe ke kamano ya hae le Lerato. ✓✓ (2)
- 2.11 E, o entse hantle hobane haesale a ntse a rata Hlomi le pele a nyalana le Lerato mme le yena Hlomi ho ne ho ntse ho bonahala hore o na le maikutlo a lerato ho yena kaha o ne a sa tjhese/tabole mangolo ao Dineo a neng a mo ngolla ona. ✓✓

KAPA

Tjhe, o entse hampe hobane Hlomi o ne a ikgantshetsa yena a shebane le Lerato, mme jwale ho ne ho fihlile nako ya hore a utlwise Hlomi bohloko boo a ileng a mo utlwisisa bona. (2)

- 2.12 Mongodi o qetela pale ena ka ho arohanya Lerato le Hlomi ka lefu re sa labella ka hoo o tlisetsa mmadi maikutlo a pherekano/kutlwelobohloko/tsharelo, hobane o ne a hopotse hore Hlomi o tla qetelletse a phela ha monate le moratuwa wa hae le ngwana ka mora mamello eo ba bileng le yona leratong la bona empa ba kgaohangwa ke lefu. ✓✓

KAPA

Ke maikutlo a thabo hobane, ke moo Hlomi o ntse a phedisana ka kgotso le lelapa labo moratuwa wa hae Lerato le bosiyong ba Lerato. (2)

- 2.13 Habo ntatae/Hlomi. ✓ (1)
- 2.14 Hobane o ne a ilo ba hlola/o ne a ba iseditse setloholo sa bona Sweubalehlwa. ✓ (1)
- 2.15 Ke hobane Sweubalehlwa o ne a mo hopotsa mmae Lerato. ✓ (1)
- 2.16
- Sepheo sa mongodi ke ho tsosa thahasello/tjantjello ho babadi hore ba bale pale ho ya pele, e le ho bona hore efela toro eo e a phethahala na. ✓✓
  - Sepheo sa mongodi e ne e le ho tjobela babadi pele ho ba bontsha hore leha ebe Hlomi o ne a tla qetella a utlwane le Lerato, ba ne ba ke ke ba phela mmoho bophelo bohle ba bona.
- E le nngwe feela, mme ho elwe hloko dikarabo tsa baithuti.** (2)
- 2.17 Ka sepheo sa ho re tsebisa hore ba ne ba fela ba ratana ka nnete, mme Hlomi a sa kgone ho mo tela. ✓✓ (2)
- 2.18 E totobatswa ka tsela ya hore diketso tsohle tsa bobbe tseo Firi le Mmadito ba neng ba di etsa ho sitisa Hlomi ho ikgapela Lerato, di ile tsa thisa/nyopa ba ba ba tshwarwa ba fumana kotlo e ba tshwanetseng, mme yaba Hlomi o kgona ho ikgapela Lerato. ✓✓ (2)
- 2.19 Re ne re lebelletse hore kaha moradi wa Fibane, Lerato, ha a sa le yo, kamano ya Hlomi le ba ha Fibane e tla emisa, mme re fumana hore kgotso e sa rena pakeng tsa malapa ana a mabedi. ✓✓ (2)
- 2.20 E re ruta dikamano tse ntle tsa phedisano ✓ hobane ba ntse ba tswela pele ho phedisana ka kgotso le bosiyong ba moradi wa bona, eo ba neng ba tsebile Hlomi ka yena. ✓ (2)
- 2.21 Hlomi le Lerato ba ne ba e tswa tikolohong ya makeisheneng ✓ moo meetlo le ditlwaelo tsa Basotho di neng di sa nkelwe hloohong hakaalo. Re bona moo batswadi ba Lerato ba dumellang Hlomi ho kena habo Lerato pele a ka ntsha mahadi, Hlomi a ba a qetella a bile le ngwana le Lerato pele ho lenyalo. ✓✓ (3)

[35]**POTSO YA 3: SEHLEKEHLEKE SA DEIDRO – VT Masima**

- 3.1.1 Ke Amanda Zamiya. ✓ (1)
- 3.1.2 O ne a tsebiswe ke Moatemirale Makhanda/Zero. ✓✓ (1)
- 3.2
- O ne a lahla mohlala hobane hantlentle o ne a ya Botswana. ✓
  - O ne a lokela ho ya fumana ditokomane le disebediswa tseo a neng a tla di sebedisa Botswana.
- E le nngwe feela.** (1)
- 3.3 Ke phetelletso. ✓ O sebedisitse ka sepheo sa ho hlakisa kapa ho hatella hore o ne a bona botle bo so kang bo bonwa. ✓ (2)

- 3.4
- O sebedisitse diketso tsa hae ✓ hobane re bona Chikano a bontsha sebete ka ketso ya ho ikisa kgarebeng eo. ✓
  - O sebedisitse dipuo tsa mopheti wa pale hobane ke yena mopheti ya re tsebisang hore Chikano e ne e le tjaka e sa ikgalaleng.
- E le nngwe feela.** (2)
- 3.5
- Ke ketsahalo eo ho yona Amanda a ileng a bolawa ka sehloho Chikano a so fumane tsohle ho yena. ✓
  - Ke ketsahalo eo ho yona Chikano a ileng a phonyoha lefu, mme a tloha moo a se a baleha.
- E le nngwe feela.** (1)
- 3.6
- Ke bofokodi ba ho rata dikgarebe le ka nako ya mosebetsi hobane o utlwahala a se a nkehile ke kgarebe e qotsong. ✓✓ (2)
- 3.7
- Bo thusitse Chikano ka ho mo hohellela ho kgarebe eo kaha o ne a rata dikgarebe, ka mokgwa oo a tseba hore motho eo ke yena ya tshwanetseng ho mo thusa thomong ya hae. ✓✓ (2)
- 3.8
- Chikano le ha a tlohile moo Namibia dikobo di se di eya le moya, Amanda pele a bolawa o ne a se a mo tsebisitse ka dikamano tsa hae le mokgatlo wa Bana ba Phiri, oo yena Chikano a neng a ntse a fuputsa ka wona. Amanda o ne a bile a mo tsebisitse hore abuti wa hae, Sam Zamiya ya Botswana, ke e mong wa mokgatlo oo. ✓✓ (2)
- 3.9
- Nnete, hobane e ne e le Morigadiri wa sesole naheng ya habo ya Botswana empa ka lehlakoreng le leng, a itahletse ka setotswana diketsong tsa bosenyi tseo ho neng ho se motho ya ka mmelaellang ho tsona ka baka la boemo ba hae. ✓✓ (2)
- 3.10
- Mophetwa wa tlatsetso ke Amanda ✓ hobane diketsahalo tseo a hlahellang ho tsona, ke tse tshetsang baphetwa ba sehloho bao Chikano e leng e mong wa bona. ✓
  - Hobane seabo sa hae paleng ha se se sekaalo kaha ha a qale le pale a be a qetelle le yona. (2)
- 3.11
- Di totobatsa ho eketseha ha kgohlano e neng e bakuwe ke ho kwetelwa ha mopresidente Ispia Monnafeela mmoho le ho nyamela ha tlhapikepe e bitswang Thakadipaleng. ✓✓
  - Amanda o ne a se a nyele matsete ka diphiri tsa mokgatlo wa Bana ba Phiri, oo Chikano a neng a ntse a fuputsa ka wona kaha o ne o belaelwa diketsahalang tseo tse pedi. Jwale ho tsohile twantshano e mahlomafubedu, e totobetseng dipakeng tsa Chikano le ditho tsa mokgatlo oo. (2)
- 3.12
- Naheng ya Botswana. ✓ (1)
- 3.13
- O ne a sa tsebe hore mophetwa eo ke yena moetapele wa mokgatlo wa dinokwane o bitswang Bana ba Phiri. ✓ (1)

- 3.14 Le moruti Sam Zamiya ✓ mme e ne e le abuti wa hae. ✓ (2)
- 3.15 Di ile tsa nka mothinya o sa lebellwang hobane mobishopo Biala mmoho le mahlahana a hae boMphafudi, ba ne ba ilo tshwara le ho hloko fatsa Chikano. Ha ba fihla moo, diketsahalo tsa fetoha ha ho lokelwa ho tshwarwa le ho hloko fatsa Katriena mmoho le Chikano. Mphafudi eo e neng e le motswala wa Katriena, a ema ka lehlakoreng la Katriena ho mo sireletsa. Ka ho etsa jwalo, a kwenehela mokgatlo wa habo wa Bana ba Phiri. ✓✓ (2)
- 3.16
- Sephethepethe se laolwa ka diroboto. ✓
  - Ho buuwa le ka diterata. ✓ (2)
- 3.17
- O ne a ke ke a thabiswa ke taba ya hore Chikano o se a tseba lekunutu la hore kereke eo, ke e nngwe ya tseo ba itshireletsang ka tsona ho pata mesebetsi ya bona ya lefifi. Kahoo o ne a tla lemoha hore sefi se se se le haufi le ho ba pitla. ✓✓
  - O ne a ke ke a thabiswa ke taba ya hore Chikano o tswile moo kerekeng ya St Paul Mission a ntse a phela. O ne a ka thabela ho tsebiswa hore Chikano o shwelletse moo e le hore diphiri tsa mokgatlo wa bona di tle di se ke tsa senolwa.
  - O ne a ke ke a thabiswa ke taba ya hore Chikano o tswile moo kerekeng ya St Paul Mission a ntse a phela empa moruti Sam Zamiya yena a shwele. Ketsahalo eo e ne e bolela tahlehelo mokgatlong wa bona, mme ba bile ba se ba bonwe mafolomabe ke ntja tsa mmuso.
- E le nngwe feela.** (2)
- 3.18 Ke ketsahalo ya hore Makhanda/Zero a romelle Paliya Kaluyanda ho ya mo namolela diatleng tse sehloho tsa mahlahana a mokgatlo wa Bana ba Phiri. ✓✓ (2)
- 3.19 Tiholo ke lewa le bontshang hore qetellong botle bo hlola bobele. ✓ Paleng ena re bona kamoo mokgatlo wa dinokwane o ipitsang Bana ba Phiri, o neng o le matla, o tshajwa haholo ke dinaha tsa Afrika e Borwa, o qetelletseng o thujwa kateng, mme le moetapele wa wona Moborigadiri Ramaqiti o bile a ipha dimenyane. ✓✓ (3)

[35]**MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A:****35**

KAROLO YA B: TSHWANTSHISO/TERAMA**POTSO YA 4: SEFI – DJ Nkutha**

- 4.1 O ne a ilo sheba sepheto sa hae ebile a ipoleletse hore o sebeditse hantle ditlhahlobong tseo. ✓ (1)
- 4.2 Ke ketso ya ho mo behela metsi a ho hlapa hore ha a tsoha a tsebe ho hatlela/hlapa. ✓ (1)
- 4.3
- Sehlophanyana seno ke se ranthantse. ✓
  - Ke se bontshitse tosa le madinyane a yona. ✓
- (2)
- 4.4 A bohloko/mona/mohono ✓ hobane o ile a honohela Tiisetso a re o pasisitswe ke batho ba mo tsebang ba ditlhahlobo. A lebetse hore ha esale a matha le bahlankana a sa bale. ✓ (2)
- 4.5 O ne a bolela hore Nkepe o ne a se a ntse a boledisa ho pasa ha hae empa a eso bone sephetho. ✓✓ (2)
- 4.6 Le le leng. ✓ (1)
- 4.7 Lewa la tlhoho le bolela hore qetellong botle bo hlola bobbe. Tshwantshisong ena lewa lena ha le a fihlelwa hobane diketso tsa bobbe tsa Raboditse le mohatsae ha di a fumana kotlo, kahoo bobbe bo hlotse botle. ✓✓
Ho elwe hloko dikarabo tsa baithuti. (2)
- 4.8
- E bontsha sehlohlolo hobane ke moo mathata a Motaung a fihlang bokgutlong, ha ho moo re mmonang a kena tsietsing ka morao ho ena. ✓✓
  - Ke moo Motaung a kenang ka hara mathata ao ho ona re mo qenehetseng re ipotsa hore ha a tshwarelwa ntho eo a sa e etsang, a se a kula le ho kula tjena, o tlo ba jwang tjhankaneng.
- E le nngwe feela, ho elwe hloko dikarabo tsa baithuti.** (2)
- 4.9 Raboditse le Motaung e ne e le metswalle ya popota, basebetsimmoho ba bile ba tsamaya ba le babedi ha ba ya mosebetsing. Ba ile ba qabangwa ke taba ya ho isa Tiisetso yunivesithi. ✓Ka lebaka la setswalle seo sa bona, Raboditse a ruta Motaung jwala, ho nwa hoo ha baka kgohlano ka lapeng la hae. ✓Setswalleng seo sa bona, Motaung a fihla ha Raboditse a le siyo, mme Mmankepe a mo tlamella ka hore o ne a leka ho mmeta, sena sa boela sa eketsa kgohlano. Ke ka baka la sona setswalle sena Raboditse a ileng a mmatlela motho ya bonyang le yena a ileng ya eketsa kgohlano ka lelapeng la Motaung. ✓ (3)
- 4.10 Tiisetso ✓ (1)
- 4.11 Pitsaneng/patsing. ✓ (1)
- 4.12 Ke hore monna wa hae o dula ha Mmatshela. ✓
Ke hore motaung o ile a leka ho beta Mmankepe
E le nngwe feela. (1)

- 4.13
- O ne a se a tejetswe mosebetsing ka baka la botawa.
  - A se a kula hampe.
  - A tshwarisitswe ke motswalle wa hae, Raboditse a re o ne a leka ho beta Mmankepe. ✓✓
- Tse pedi feela.** (2)
- 4.14 Ke moo a itlhalosang hore ke leraba la hae le tshwasitseng Motaung, la senya botho ba hae bo neng bo lokile. Mmatshela a mo fuwama, a mo nyahlatsa a fedile, a kula. ✓✓ (2)
- 4.15 Mothipoloho, ✓ hobane mathata a seapadi sa sehlooho a a fokotseha ebile se leka ho bopa kgotso hape mahareng a sona le batho bao se neng se qabane le bona. ✓ (2)
- 4.16
- Ba ne ba halefile ka bobedi. ✓✓
  - Ho se na ya ikokobeletsang e mong.
- E le nngwe feela.** (2)
- 4.17 A totobatsa tomatso ka hore rona re le babadi re tseba hantle hore motho ya nang le seabo ho duleng ha Motaung ha Mmatshela ke yena Raboditse leha a se a itatola. Mmatshela tseo tsohle o ne a sa di tsebe. ✓✓ (2)
- 4.18 E nthusisa ho utlwisisa hore Motaung ke motho ya sa kgotsofaleng jwalo ka ntja, ya dulang a tlatlala hohle, mme a kgahlwa ke basadi ba bangata. ✓✓ (2)
- 4.19 Ha a ka a hlola hobane ho batlahala bopaki boo yena a se nang bona. ✓✓ (2)
- 4.20
- E, e a kgolweha hobane ho na le mafu a sa phekoheheng hoo bahlalefi ba ntseng ba tswela pele ka diphuputso.
  - Hobane mafung a mang a ba tsieditseng, ba rerile ho sebetsa mmoho le dingaka tsa setso ho a phekola. ✓✓ (2)

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 35

KAROLO YA C: PALEKGUTSHWE

POTSO YA 5: PELO E JA SERATI – ME Makhapa le ba bang

5.1 'HA E LALE'

- 5.1.1 Di etsahalla Mants'honyana. ✓ (1)
- 5.1.2 Ke modulasetulo wa mokgatlo wa ditekesi. ✓ (1)
- 5.1.3 Ke taba ya hore dikgoka/dintwa di a rena mosebetsing oo wa bona. ✓ (1)
- 5.1.4 (a) Ke Makgisa hobane o ne a sa ikamahanye le diqeto tsa mokgatlo, a itaola, mme ka ho etsa jwalo a baka pherekano mokgatlong. ✓✓ (2)
- (b) Mophetwa eo o rata ntw'a ebile o batla hore tjehelete e tle ho yena a le mong, ✓athe Mahaila o rata kgotso ebile o batla hore tjehelete e arolelanwe ka ho lekana. ✓ (2)
- (c) Ke dipuo tsa Mahaila ha a re o kgathetse ke merusu/ ke kgale ba mo tshaba le ho mo thothomella. ✓ (1)
- 5.1.5
- Ke kgohlano ya ka hare ✓ hobane re bona Mahaila a bua a le mong a bontsha kamoo a kgathatsehileng kateng ke dintwa tsa ditekesing. ✓
  - Ke kgohlano ya ka ntle hobane Makgisa o leqoophe o hlokisa indasteri ya ditekesi botsitso ka ho lwana le borathepa ba bang. Le bona boipuso ba Mahaila bo totobatsa hore o ilo lwana ya kgumamela.
- E le nngwe feela.** (2)
- 5.1.6 Nnete, hobane mekutu e etswang ke Mahaila le boSusanna ke ya ho fedisa dikgoka le dintwa kgwebong ya ditekesi. ✓✓ (2)
- 5.1.7
- Makgisa a ka be a ile a thunya batho jwalo ka tlwaelo. ✓✓
  - Mahaila a ka be a ile a ngala a se ke a tswela pele ka morero wa hae wa ho qala komiti.
- E le nngwe feela, ho elwe hloko dikarabo tsa baithuti.** (2)
- 5.1.8 Di a kgolweha hobane ka mehla re utlwa le ho bona dintwa tse etsahalang ditekesing. ✓✓ (2)
- 5.1.9
- Ke ithutile hore ho na le bomme ba sebete ba lwanelang toka le kgotso leha maemo a sa dumele. ✓✓
  - Ke ithutile hore ho ba le tjebelopele bophelong ho ka tlisetsa setjhaba molemo.
  - Ntw'a e ka rarollwa ntle le dikgoka.
- E le nngwe feela, ho elwe hloko dikarabo tsa baithuti.** (2)

5.2 'MPHELEHETSE'

- 5.2.1
- E bakilwe ke lebelo le phahameng. ✓
  - Ke ho itahlela ka tseleng ha Kgaupe.
- E le nngwe feela.** (1)
- 5.2.2
- Ho na le balaolasephethephethe le mapolesa. ✓
  - Ho na le sepetlele le baoki. ✓
  - Ho na makoloi a sebediswang.
  - Ho na le matlo a kampetsweng ka difense.
- Tse pedi feela.** (2)
- 5.2.3
- Lapeng habo, ba leloko le bana babo ba ne ba mo tenehela ba sa batle ho mo thusa. Le sepetlele ho bile jwalo feela hobane baoki ba ne ba mo tenehela ba sa batle ho mo thusa.
  - Ha a ne a le habo, o ne a utlwiswa bohloko ke ho bona bana babo ba sotlehileng ba sa fumane thuso. Le ha a le sepetlele o ne a ntse a utlwa bohloko ha a nahana ka bona. ✓
- E le nngwe feela.** (1)
- 5.2.4
- Ketsahalo eo e hlahisa mothinya o sa lebellwang hobane Kgaupe, o ne a ile moo thothobolong ho ya batla lerapo leo a tla iphanyeha ka lona. Ha a fihla moo, lerapo leo a ileng a le fumana, e ne e le le tlameng sephuthelwana sa tjelete e ileng ya mo phedisa yena le bana babo. ✓✓ (2)
- 5.2.5
- Tharollo e ile ya fihlellwa ka hore Kgaupe a thole ka mokotlana o tletseng tjelete ha a le thothobolong moo a neng a re o ilo ipolaela teng. ✓✓ (2)
- 5.2.6
- A amana ka hore ditsietsi tsa Kgaupe tse kang tse latelang di ile tsa nna tsa mo sala morao tse kang:
- Kgaupe o hlokahalletswe ke batswadi, a tlohela sekolo ho hodisa bana babo. ✓✓
  - Mosebetsi wa mo fella.
  - A tlameha ho hlokomela bana babo ba ileng ba nna ba ba le bana ba ba ba kula.
  - A qetella a thutswe ke koloi mme a iphumana a le sepetlele a sa tsebe jwang.
- E le nngwe feela.** (2)
- 5.2.7
- Mohlomong a ne a lemohile hore Kgaupe o lemetse haholo kahoo a tseba hore ambulense e ka tshwana e dieha. ✓✓
  - Mohlomong mapolesa a ne a batla ho nka setateme ho yena pele a hlokahala.
- E le nngwe feela, ho elwe hloko dikarabo tsa baithuti.** (2)

- 5.2.8
- Ho ne ho le bohlokwa hobane e ne e batla hore Kgaupe a ke a bone lefatshe ka ntle hore le monate jwang, a tle a tsebe ho fetola menahano ya hae ya ho ipolaya. ✓✓
  - Ho ne ho le bohlokwa hobane e ne e batla hore Kgaupe a ke a bone bakudi ba mathateng a fetang a hae empa bona ba sa nahane ho ipolaya.
- E le nngwe feela, ho elwe hloko dikarabo tsa baithuti.** (2)
- 5.2.9 Basotho ba dumela hore ha motho a hlokoetse o ba le matla ho feta ha a ntse a phela. ✓ Palekgutshwe ena e fella moo Kgaupe a tholang ka mokotlana o tletseng tjhelete e ngata. O ne a tshaba ho e nka, yaba o utlwa lentswe le mo susumelletsang hore a e nke. A e nka ka kutlwisiso ya hore o e fuwe ke mmae ya hlokaletseng. ✓✓
- Ho elwe hloko dikarabo tsa baithuti.** (3)

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 35

KAROLO YA D: DITHOTHOKISO**POTSO YA 6****6.1 MANTAHA HOSENG – PM Ramathe**

- 6.1.1 Mantaha✓ (1)
- 6.1.2 Dikelello di hana ho tsepama dithutong. ✓ (1)
- 6.1.3 Kwebelaka ✓ (1)
- 6.1.4 Ho apara hantle. ✓ (1)
- 6.1.5 Tae✓ (1)
- 6.1.6 E nthusa ho utlwisisa kamoo Ramorwetsana a neng a halefile haholo kateng.✓ (1)
- 6.1.7 Tatolano✓ (1)
- 6.1.8 Molathothokisong wa 10/ 11/ 12✓ (1)
- 6.1.9 Mokgabisopuo ona o bitswa poletsomodumo/asonense, ✓ bohlokwa ba yona ke ho etsa hore molathothokiso oo o se lebalehe ha bobebe mme e be e sidillelehe.✓ (2)
- 6.1.10 Ka sepheo sa ho hatella, qatsohisa le ho bontsha/hlakisa se bakileng bohale ho ntata Nthabiseng. ✓✓ (2)
- 6.1.11 C/Lehlaso✓ (1)
- 6.1.12 Sethothokisi se rorisa dintho tse etsahalang tsatsing la Mantaha jwalo kaha e ka di etswa ke batho kaofela empa ho se jwalo. ✓✓ (2)
- 6.1.13 Setsohaphora, ✓ bohlokwa ba lona ke ho fa lentswe lena setsohaphora sefutho/kgatello/potlakisa morethetho. ✓✓ (3)
- 6.2 KGAEYANE – RN Phume**
- 6.2.1 Ke mme ya rekisang jwala.✓ (1)
- 6.2.2 Ba lelapa la Kgaeyane ba phela ka dikgapha.✓ (1)
- 6.2.3 E nthusa ho utlwisisa hore Kgaeyane o tshaba metsi e le ka nnete, ha a ithate hona ho etsa hore a dule a nkgaa.✓✓ (2)
- 6.2.4 Hobane eo se buang ka yena o dula a ipolaisitse jwala ka mehla, mme Kgaeyane ke lehlalosongwe la jwala, kahoo bitsolebe ke seromo. ✓✓ (2)

- 6.2.5 Molathothokiso wa 12. ✓ (1)
- 6.2.6 Ka sepheo sa ho hatella hore Kgaeyane o fela a sa rate ho kgotsetswa botswa ba hae. ✓✓ (2)
- 6.2.7 Tshwantshiso/sereello/aptronime. ✓ (1)
- 6.2.8 Ka sepheo sa ho hatella taba ya hore mme tshela-se-tlale ke yena ya tlisitseng mathata lapeng la Kgaeyane. ✓ ✓ (2)
- 6.2.9 Ke thuto ya hore tshebediso e mpe ya jwala e tlisa mahlomola malapeng a batho ba bo sebedisang. ✓✓
Ho elwe hloko dikarabo tsa baithuti. (2)
- 6.2.10 Ho sebedisitswe karaburetso molathothokisong oo, mme yona e thusa ho hlakisa setshwantsho sa mathata, mahlomola le ditsietsi tse teng lapeng la Kgaeyane ka baka la mme tshela-se-tlale. ✓ ✓ (3)

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA D: 35
MATSHWAO A PAMPIRI YOHLE: 70